

ZELENÝ PAPOUŠEK

Přeložil Jan Tomek

EMILE, vévoda de Cadignan

FRANÇOIS, vikomt de Nogeant

ALBÍN, rytíř de la Tremouille

MARKÝZ DE LANSAC

SEVERÍNA, jeho žena

ROLLIN, básník

PROSPER, hostinský, dříve divadelní ředitel

HENRI

BALTAZAR

VILÉM

SCAEVOLA

JULES

ETIENNE

MAURICE

GEORGETTE

MICHETTE

FLIPOTTE

} členové jeho souboru

LEOKÁDIE, herečka, Henriho žena

GRASSET, filozof

LEBRÊT, krejčí

GRAIN, vandrák

KOMISAŘ

ŠLECHTICI, HERCI, HEREČKY

MĚŠTANÉ A MĚŠTANKY

Odehrává se v Paříži navečer 14. července 1789 v Prosperově krčmě.

HOSTINEC U ZELENÉHO PAPOUŠKA.

*Nevelká sklepní místnost, k níž vede zprava – dosti hluboko do jeviště – sedm schodů, které končí nahoře u zavřených dveří. Druhé, sotva viditelné dveře jsou v pozadí vlevo. Jednoduché dřevěné stoly se židlemi zaplňují téměř celý prostor. Vlevo uprostřed výčep, za ním sudy s pí-pami. Místnost je osvětlena olejovými lampami, které visí od stropu. Hostinský PROSPER; vstupují měšťané LEBRÊT a GRASSET.*GRASSET (*ještě na schodech*) Tudy, Lebrête, tady to znám. Jsme s hostinským staří kamarádi. Byl to můj direktor. Dám na to krk, že má ještě víno! To kdyby měla celá Paříž pojit žízni!

HOSTINSKÝ Dobrý večer, Grasete! To je dost, že se ukážeš! Tak co, už jsi pověsil filozofii na hřebíček? Máš zase chuť na angažmá u mne?

GRASSET To víš, že jo! Dej sem víno! Teď budu dělat hosta – a ty hostinského!

HOSTINSKÝ Víno? Kde bych je vzal, kamaráde? Dneska v noci přece vybrali v Paříži kdejaký krám s vínem. A vsadil bych se, žeš byl u toho!

GRASSET Povídám víno, a honem! Přejde sem za námi jedna parta. Asi tak za hodinu. Slyšíš to, Lebrête? (*Naslouchá.*)

LEBRÊT Jako by duněl z dálky hrom.

GRASSET (*Prosperovi*) Pašáci... Ty lidi, co přijdou, určitě nenecháš nasuchu! Tak honem! Tady můj kamarád a ctitel, občan Lebrêt, krejčí z ulice Saint Honoré, všechno platí.

LEBRÊT Ovšem, ovšem, já platím.

HOSTINSKÝ (*váhá*)

GRASSET Tak mu ukaž, že máš peníze, Lebrête.

LEBRÊT (*vytáhne váček s penězi*)HOSTINSKÝ Já se teda podívám... (*Otočí kohoutkem u jednoho sudu a naplní dvě číše.*) Kdes byl, Grasete? V Paláci?

GRASSET Ano... mluvil jsem tam. Jo, teď přišla řada na mne, kamaráde. Víš, kdo mluvil přede mnou?

HOSTINSKÝ Kdo?

GRASSET Camille Desmoulins! A já si zrovna troufnul! No pověz, Lebrête, komu víc tleskali – Desmoulinsovi, nebo mně?

LEBRÊT No tobě... jasně!

GRASSET A jak jsem se tam vyjímal?

LEBRÊT Báječně!

GRASSET Slyšíš, Prospere! Stoupnul jsem si na stůl... vypadal jsem jako socha na podstavci... vážně! – Kolem mě lidí! Pět tisíc, deset tisíc – zrovna jako předtím kolem Desmoulinse... a volali a mávali!

LEBRÊT Víc než Desmoulinsovi!

GRASSET A víš, že jo! ... O moc víc ne, ale přece! Teď všichni táhnou k Bastile... a můžu klidně říct, že uposlechli mé výzvy! Do večera ji máme, vsad se!

HOSTINSKÝ No jakpak ne! Jestli jste těma řečma zbořili opevnění, tak určitě!

GRASSET Jak to řečma? – Copak jsi hluchý? ... Už se střílí! Jsou tam vojáci. A to jsou hoši, panečku! Ti jsou na Bastilu zrovna tak žhaví jako my. Vždyť tam taky sedí jejich bratři a tátové... Ale nestříleli by, nebýt toho, že jsme mluvili! Kdepak, příteli, slovo má obrovskou moc. Třeba... (*Lêbretovi.*) Kde jsou ty brožury?

LEBRÊT Tady... (*Vytáhne je z kapsy.*)

GRASSET Podívej, to je to nejnovější, co se rozdávalo v Paláci. Tady jedna od Ceruttiho – taky můj kamarád – Memorandum francouzskému lidu, tahle je od Desmoulinse, jenže ten líp mluví, než píše... Svobodná Francie.

HOSTINSKÝ Kdypak konečně vyjde ta tvoje? Pořád o ní jenom mluvíš...

GRASSET Teď už brožurky nepotřebujeme. Přišel čas činů. Dneska sedí doma leda povaleči a darebáci. Opravdový muž jde ven na ulici.

LEBRÊT Výborně! Bravo!

GRASSET V Toulonu zabili starostu, v Brignolles vybrali asi tučet domů... jenom my v Paříži jsme takoví nekňubové a dáme si všecko líbit!

HOSTINSKÝ Dneska už ne, kamaráde!

LEBRÊT (*který stále pil*) Vzhůru, občané!

GRASSET Správně! ... Zavři to tady a pojd' s námi!

HOSTINSKÝ Však já půjdu, až přijde čas.

GRASSET Já vím, až bude po nebezpečí!

HOSTINSKÝ Já mám, kamaráde, svobodu zrovna tak rád jako ty – ale ještě radši mám tohle zaměstnání.

GRASSET Teď mají občané v Paříži jen jedno zaměstnání: osvobodit bratry!

HOSTINSKÝ Jo, ti, co nemají nic jiného na práci.

LEBRÊT Slyšíš to? ... On se nám vysmívá!

HOSTINSKÝ Co vás napadá! Ale radši koukejte, ať jste venku... za chvíli mám představení. Při tom vás tady nemůžu potřebovat.

LEBRÊT Jaké představení? ... Copak tady je nějaké divadlo?

HOSTINSKÝ No ovšem! – Tady váš přítel v něm taky hrál – ještě před čtrnácti dny.

LEBRÊT Tady že jsi hrál, Grassete? Ty dovolíš, aby si tenhle chlap z tebe utahoval?

GRASSET Klid... je to pravda. Hrál jsem tady. Tohle totiž není jen tak ledajaký hostinec, kamaráde... Tohle je doupě – zločinců, abys věděl. Pojd'...

HOSTINSKÝ Nejdřív zaplatit!

LEBRÊT Když je to doupě zločinců, tak nedám ani krejcar.

HOSTINSKÝ Tak mu řekni, kde je!

GRASSET Abys tomu rozuměl: V téhle díře se scházejí lidé, kteří buď hrají zločince – nebo zločinci jsou a nevědí o tom.

LEBRÊT Jak to?

GRASSET Duchaplné co? Všimli jste si toho? O tom by se dalo panečku řečnit!

LEBRÊT Já ti nerozumím ani slovo.

GRASSET Přece jsem ti říkal, že tady Prosper byl můj direktor. A má pořád lidi, se kterými hraje veselohry; jenom trošku jinak než dřív. Moji bývalí kolegové a kolegyně sedají teď tady kolem a dělají, jako že jsou zločinci. Chápeš? Vyprávějí věci, že ti při tom naskakuje husí kůže. Mluví o zločinech, ale nic

z toho nespáchali ani nezažili... a obecnstvo, co sem chodí, lehtá vědomí, že sedí mezi nebezpečnými lidmi, mezi takovou pravou pařížskou sebrankou, a že se koukají na opravdické darebáky, lupiče vrahy – a –

LEBRÊT Jaké obecnstvo?

HOSTINSKÝ Nejvznešenější lidé z Paříže.

GRASSET Šlechta...

HOSTINSKÝ Dvořané.

LEBRÊT Mor na ně!

GRASSET Zrovna na to letí. To jim pokaždé jaksepatří pohne tím jejich ospalým osrdím. Tady jsem začal, Lebrête, tady jsem poprvé řečnil, jen tak z legrace... a tady jsem je taky začal nenávidět. Dobytek! Jak tady mezi námi seděli, v parádních šatech, navonění, nažraní... Jsem moc rád, že to vidíš, Lebrête, kamaráde zlatej, abys poznal, odkud vyšel tvůj veliký přítel! ... (Změní tón.) Poslouchej, Prospere, kdyby to nevyšlo...

HOSTINSKÝ Co?

GRASSET No mně, ta politická kariéra... angažoval bys mě zase?

HOSTINSKÝ Za nic na světě!

GRASSET (nedotčen) Proč? – Třeba by ze mě vyrost druhý Henri!

HOSTINSKÝ Možná... Jenže já bych měl ustavičně strach, že se zapomeneš – a vrhneš se na některého hosta doopravdy.

GRASSET (polichocen) To není vyloučeno.

HOSTINSKÝ Ty víš, že... že pokud jde o násilí...

GRASSET To vím! A musím říct, že jsem se ti vždycky obdivoval, jak se umíš ovládat. Jenže to má háček – ty jsi zbabělec!

HOSTINSKÝ Mně, přítelíčku, stačí to, co dokážu ve svém oboru. Bavím se tím, že té holotě řeknu do očí, co si o ní myslím, a že jim vynadám, jak se mi zlíbí – ať si třeba myslí, že to je legrace. To je taky způsob, jak ze sebe dostat ten vztek! (Vytáhne dýku a blýská s ní ve světle.)

LEBRÊT Co to má znamenat, občane?

GRASSET Buď klidný. Sázím se, že není nabroušená.

HOSTINSKÝ Aby ses nemýlil, kamaráde; jednou přijde den, kdy tahle legrace bude zatraceně vážná – a na to jsem pro všechny případy připraven.

GRASSET Ten den už je blízko. Žijeme ve velké době! Pojď, občane, jdem k našim lidem. Měj se pěkně, Prospere! Buď mě uvidíš se štítem, nebo na něm!

LEBRÊT (velkohubě) Se štítem... nebo... na něm – Odejdou.

HOSTINSKÝ (zůstane v pozadí, sedne si k jednomu stolu, rozevře brožuru a čte si) „Škodná uvízla v kleštích, zabte ji!“ Psát umí, ten mrňous Desmoulin. „Ještě nikdy se nenabízela vítězi taková kořist. Čtyřicet tisíc paláců a zámků, dvě pětiny veškerého majetku Francie, budou odměnou za statečnost. Ti, kteří si myslí, že podmaňují, budou podmaněni. Národ bude očištěn!“

KOMISAŘ (vstoupí)

HOSTINSKÝ (nevšímne si ho) Co že jde ta holota tak brzo, dneska!

KOMISAŘ Žerty stranou! Jsem komisař zdejšího obvodu.

HOSTINSKÝ Čím mohu sloužit?

KOMISAŘ Byl jsem pro dnešní večer pověřen dozorem ve vašem lokále.

HOSTINSKÝ Bude mi obzvláštní ctí a potěšením.

KOMISAŘ O to nejde, vážený pane! Úřady chtějí mít jasno, co se tu u vás vlastně děje. Už několik neděl –

HOSTINSKÝ Tohle je zábavní podnik, pane komisaři, nic víc.

KOMISAŘ Nechte mě domluvit. Už několik neděl se prý v tomto lokále odehrávají pusté orgie.

HOSTINSKÝ To jste špatně informován, pane komisaři. Tady se provozuje jenom neškodná zábava, nic víc!

KOMISAŘ Tak to obyčejně začíná. To známe. Tady se o tom mluví ve spise. Vy jste bývalý herec?

HOSTINSKÝ Ředitel, pane komisaři. Ředitel znamenitého souboru. Naposled jsme hráli v Saint Denis.

KOMISAŘ To je vedlejší. Prý jste něco zdědil?

HOSTINSKÝ To nestálo za řeč!

KOMISAŘ Ten váš soubor se rozpadl?

HOSTINSKÝ Ano. Jako to dědictví.

KOMISAŘ (*směje se*) Aha.

OBA (*smějí se*)

KOMISAŘ (*náhle vážně*) Zařídil jste si hostinec?

HOSTINSKÝ Ano, ale šel mizerně.

KOMISAŘ A tak jste dostal nápad, kterému se nedá upřít originalita.

HOSTINSKÝ Vaše uznání mě naplňuje hrdostí, pane komisaři.

KOMISAŘ Dal jste ten svůj soubor zase dohromady a provozujete tady podivné komedie, které budí pohoršení. Je to tak?

HOSTINSKÝ Kdyby budily pohoršení, tak by na ně nechodili tak vznešení lidé, pane komisaři. Vikomt de Nogeant je tady denním hostem. Často sem také chodí markýz de Lansac. A vévoda de Cadignan patří k největším ctitelům mého nejlepšího herce, proslulého Henriho Bastona.

KOMISAŘ A ovšem také vašich umělkyň a těch podezřelých kumštů, co provozují!

HOSTINSKÝ Kdybyste je, ty moje malé kumštýřky, znal, pane komisaři, tak byste nikomu nezazlival, že je obdivuje!

KOMISAŘ Tak dost! Úřady se dozvěděly, že to obveselování, co tady ti vaši – no jak bych je nazval –

HOSTINSKÝ Umělci, klidně!

KOMISAŘ Já bych spíš řekl individua! – Že tedy to obveselování, co tady ta vaše individua provádějí, překračuje po všech stránkách přípustnou mez. Prý tady mluví ti fingovaní zločinci, nebo co jsou zač, tak (*čte jako předtím z notesu*), že to může působit neblaze nejen morálně – což by tak dalece nevadilo – ale i krajně buřičsky. A to ovšem úřadům nemůže být v této pohnuté době lhostejné.

HOSTINSKÝ Na tahle obvinění, pane komisaři, mohu odpovědět jen tolik, abyste přijal mé zdvořilé pozvání, a podíval se na to sám. Uvidíte, že se tady nic takového neděje, už z toho důvodu, že moje obecenstvo není možno vzbouřit. Hraje se tady pouze divadlo – nic víc.

KOMISAŘ Vaše pozvání ovšem nepřijímám. Zůstanu tady z moci úřední.

HOSTINSKÝ Slibuji vám znamenitou zábavu! Dovolte ale, abych vám něco poradil: Bylo by dobře, kdybyste odložil uniformu a přišel v civilních šatech. Kdyby se totiž vědělo, že je tady komisař, tak by tím trpěl přirozený projev mých umělců, a ovšem i nálada obecenstva.

KOMISAŘ Máte pravdu. Jdu pryč a vrátím se jako elegantní mladík.

HOSTINSKÝ Maličkost pro vás. Budete vítán třeba i jako pobuda. To si vás teprve nikdo nevšimne. – Jenom nechoďte jako komisař.

KOMISAŘ (*odchází*) Sbohem!

HOSTINSKÝ (*uklání se*) Panebože, už aby tu byl ten den, kdy takoví jako ty...

KOMISAŘ (*srazí se ve dveřích s GRAINEM, který je značně otrhaný a ulekne se, když spatří Komisaře. Ten si ho nejdřív měří pohledem, pak se usměje a otočí se zdvořile k Prosperovi.*) Jeden z vašich umělců už přichází... (*Odejde.*)

GRAIN (*mluví plačtivě, pateticky*) Dobrý večer.

HOSTINSKÝ (*poté, co si ho důkladně prohlédl*) Jestli opravdu patříš k mým lidem, tak klobouk dolů. Já vážně nevím, který jsi.

GRAIN Prosím?

HOSTINSKÝ Tak nedělej vtipy a sundej tu paruku! Už jsem zvědavý, kdo to je. (*Chytne ho za vlasy.*)

GRAIN Au!

HOSTINSKÝ Hrome! Ono je to pravé! ... Kdo jste, člověče? Vy jste doopravdy vandrák!

GRAIN No jo!

HOSTINSKÝ Co ode mě chcete?

GRAIN Mám tu čest s občanem Prosperem? ... Hostinským od Zeleného papouška?

HOSTINSKÝ To máte!

GRAIN Já jsem Grain... někdy se taky jmenuju Carniche... a někdy mi říkají Falešný sklíčko – ale jako Grain jsem seděl, občane, a to je důležitý.

HOSTINSKÝ Jo tak – už vám rozumím. Vy chcete, abych vás angažoval, tak mi hned něco předvádíte. To je dobré. Tak dál.

GRAIN Nemyslete si, že jsem nějaký podvodník, občane. Já jsem poctivej člověk. Když vám říkám, že jsem seděl, tak na to můžete vzít jed!

HOSTINSKÝ (*nedůvěřivě se na něj dívá*)

GRAIN (*vytáhne z kapsy papír*) Podívejte... tady to mám černý na bílým! Pustili mě včera odpoledne ve čtyři hodiny.

HOSTINSKÝ Po dvouletém žaláři. – U sta hromů, je to pravé!

GRAIN Teď už mi snad věříte, občane.

HOSTINSKÝ Co jste proved, že jste dva roky...

GRAIN Málem mě pověsili, ale naštěstí jsem byl ještě poloviční dítě, když jsem... tehdá... zabil tetu... chudinku.

HOSTINSKÝ Chlape, copak to se dělá, zabíjet vlastní tetičku?

GRAIN Já bych to nikdy neudělal, občane, ale ona mi byla nevěrná s mým nejlepším kamarádem.

HOSTINSKÝ Teta? Nevěrná?!

GRAIN No! – Ono totiž bylo mezi námi takový něžný pouto, víte... takovýho něco obyčejně nebejvá mezi tetou a synovcem. V naší rodině byly vůbec zvláštní poměry. No a když mi to tehdá provedla, tak mě to tak rozčílilo, že... Můžu vám říct, jak to bylo?

HOSTINSKÝ Jen povídejte, třeba si pláceme.

GRAIN Moje sestra byla ještě poloviční dítě, když utekla z domova – s kým byste řek?

HOSTINSKÝ Co já vím!

GRAIN S mým strejčkem! Nechal ji sedět s dítětem.

HOSTINSKÝ Taky s polovičním?

GRAIN To není od vás hezký, občane, že si děláte legraci z takový tragédie!

HOSTINSKÝ Tak abyste věděl, vy Falešný sklíčko: mě ty vaše rodinné báhorky nebaví. Copak si myslíte, že jsem tady od

toho, aby mi kdejaký flákač vyprávěl, koho sprovodil ze světa? Co je mi po tom? Počítám, že ode mě něco chcete! –

GRAIN Ano, občane, přišel jsem vás požádat o práci.

HOSTINSKÝ (*posměšně*) To vás teda musím upozornit, že u mě se tetičky nemordujou. Tohle je zábavní podnik.

GRAIN Mně jedna teta stačí. Chci se stát řádným člověkem – poslali mě za vámi.

HOSTINSKÝ Kdo?

GRAIN Jeden sympatickej mladík. Strčili ho před třemi dny ke mně do basy. Teď je tam sám, chudák. Jmenuje se Gaston. Vy ho znáte...

HOSTINSKÝ Gaston! Tak teď konečně vím, proč tu už tři dny nebyl! Jeden z mých nejlepších představitelů kapesních zlodějíků! – Ten uměl vyprávět věci! – To člověku běhal zrovna mráz po zádech.

GRAIN No tak teď sedí!

HOSTINSKÝ Ale jak to? On přece ve skutečnosti nekrad?

GRAIN Ale krad! Jenže v tom asi ještě neuměl chodit! Považte, (*důvěrně*) šáhne jednoduše nějaký dámě do kabelky – na bulváru Kapucínů!! – Úplnej začátečník! – Vidím, že vám můžu věřit, občane – já se vám teda přiznám. – Byly doby, kdy jsem taky šmatal po takových maličkostech, ale nikdy bez mého milovanýho tatínka. To když jsme bydleli všichni pohromadě, když ještě žila moje ubohá tetička. –

HOSTINSKÝ Snad pro ni nefňukáte? Obrací se mi z toho žaludek! Jako kdybyste ji nezabil!

GRAIN Já vím, pozdě bycha honit! Ale abyste věděl, oč mi jde: zaměstnejte mě u vás. Já to udělám obráceně, ne jako Gaston. On nejdřív zločince hrál a pak se jím stal, kdežto já...

HOSTINSKÝ Tak já to s vámi zkusím. Ona už bude působit ta vaše maska! V příhodnou chvíli spustíte o tetičce, rozumíte! Tak, jak to bylo. On už se vás na to někdo zeptá.

GRAIN Děkuji vám, občane. A jak to bude s gáží?

HOSTINSKÝ Dneska tady hostujete na zkoušku. – Dostanete akorát dobře jíst a pít... a několik franků na nocleh.

GRAIN Děkuju. A ostatním členům souboru zkrátka řekněte, že jsem z venkova a že jsem přijel na návštěvu.

HOSTINSKÝ Ale kdepak! Těm řekneme rovnou, že jste vrah. To se jim bude zrovna líbit.

GRAIN Jak to? Tomu nerozumím! Já na sebe teda nic říkat nebudu!

HOSTINSKÝ Až tady budete déle, tak to pochopíte.

Vstupují SCAEVOLA a JULES.

SCAEVOLA Dobrý večer, pane řediteli!

HOSTINSKÝ Už zase! Kolikrát ti mám říkat, že to všechno shazuješ, když mi řekneš pane řediteli.

SCAEVOLA Dneska na tom houby záleží. Počítám, že nebudeme hrát.

HOSTINSKÝ Jak to?

SCAEVOLA Lidi nemají náladu na divadlo. – V ulicích je peklo! U Bastily to vypadá! Vyvádějí tam jako posedlí!

HOSTINSKÝ Co je nám po tom? Tohle hulákání už trvá kolik měsíců a máme pořad plno! Naše obecenstvo se znamenitě baví!

SCAEVOLA Já vím, jako lidi, co jdou na popravu.

HOSTINSKÝ Což o to, té bych se rád dožil!

SCAEVOLA Nejdřív nám dej napít, ať je nálada. Jsem dneska nějak otrávenej.

HOSTINSKÝ To jsi často, kamaráde. Abys věděl, včera jsi mě zase zklamal!

SCAEVOLA Jak to?

HOSTINSKÝ Vždyť to bylo k smíchu, ta báchorka s tím vloupáním.

SCAEVOLA K smíchu?

HOSTINSKÝ Ano, k smíchu. Nikdo ti nevěřil. Řvát, to není všecko.

SCAEVOLA Já neřval!

HOSTINSKÝ Řveš pokaždé. Budu muset s váma študovat. Nemůžu se spolehnout na to, co vás napadne. Jedině Henri...

SCAEVOLA Henri, pořád jenom Henri! ... Henri rve kulisy, abys věděl! To vloupání včera, to byl náhodou výkon! Takového ho něco Henri nesvede! Když ti nejsem dost dobrý, tak půjdu k pořádnému divadlu. Tohle je stejně šmíra... Ha... (*Zpozoruje Graina.*) Kdo je to? Ten k nám přece nepatří? Nebo je nový? Angažoval jsi ho? Jakou to má masku, ten chlap?

HOSTINSKÝ Jen se uklidni! To není herec. To je opravdický vrah.

SCAEVOLA Jo tak... (*Jde k němu.*) Těší mě. Já jsem Scaevola.

GRAIN Grain.

JULES (*přechází celou tu dobu u výčepu, chvílemi se zastaví, jako kdyby ho něco trápilo*)

HOSTINSKÝ Julesi, co je s tebou?

JULES Já študuju.

HOSTINSKÝ Copak?

JULES Výčitky svědomí. Hraju dneska takový charakter. Podívej, tu vrásku tady. Prima, co? Řek bys, že jsem vnitřně rozvrácenej, nebo ne? (*Přechází.*)

SCAEVOLA (*křičí*) Tak co je s tím vínem?!

HOSTINSKÝ Klid, klid... ještě tu nikdo není!

Přichází HENRI a LEOKÁDIE.

HENRI Dobrý večer! (*Zdraví ty, co sedí v pozadí, lehkým pokynutím ruky.*) Zdravím vás, pánové!

HOSTINSKÝ Buď zdrav, Henri! Co to vidím! S Leokádií?

GRAIN (*pozorně si prohlédl Leokádie; Scaevolovi*) Tu znám. (*Mluví tiše s ostatními.*)

LEOKÁDIE Ano, se mnou, milý Prospere.

HOSTINSKÝ Už jsem tě neviděl nejmíň rok... Ukaž, nech se obejmout! (*Chce ji políbit.*)

HENRI Nech toho! (*Často se na Leokádie dívá. V jeho pohledu je pýcha, vášeň, ale také jakási úzkost.*)

HOSTINSKÝ Prosím tě, Henri! ... Staří kolegové! ... Bývalý direktor, vid', Leokádie?

LEOKÁDIE Kde jsou ty časy, Prospere!

HOSTINSKÝ Co vzdycháš! Tys to aspoň někam dotáhla. To se ví, mladá a pěkná ženská to má lehčí než my.

HENRI (*zuří*) Nech toho!

HOSTINSKÝ Co na mě řveš! Protože jsi s ní zas jednou pohromadě?

HENRI Buď zticha, povídám! – Je to moje žena! – Od včerejška.

HOSTINSKÝ Co! Tvoje...? (*Leokádii.*) To je vtip?

LEOKÁDIE Není. – Oženil se se mnou. Opravdu!

HOSTINSKÝ Tak to teda gratuluju! Scaevolo, Julesi! – Henri se oženil.

SCAEVOLA Blahopřeju! (*Jde dopředu. Dívá se na Leokádii.*)

JULES (*rovněž tiskne oběma ruce*)

GRAIN (*Hostinskému*) To je zvláštní – tuhle ženu jsem potkal... několik minut potom, co mě pustili.

HOSTINSKÝ Jak to?

GRAIN Byla to první fešanda, co jsem viděl po dvou letech. Byl jsem jako zmámenej. Ale ten chlápek, co byl s ní – (*Mluví dále s Hostinským.*)

HENRI (*zvýšeným hlasem, jako v nadšení, ale aniž by deklamoval*) Leokádie, ženuško moje drahá! ... Co bylo, bylo. Taková chvíle zahladí... spoustu věcí.

Scaevola a Jules odejdou do pozadí, Hostinský kupředu.

HOSTINSKÝ Jaká chvíle?

HENRI Teď nás spojuje manželství. A to je svátost... To je víc než nějaké přísahy. Teď je s námi Bůh. Teď můžeme na všechno, co bylo, zapomenout. Leokádie, začínáme nový život! Teď je mezi námi všechno posvěcené! – Naše polibky budou svaté, ať jsou sebevášnivější. Leokádie, miláčku můj, ženuško! (*Dívá se na ni planoucím pohledem.*) Že má docela jiný pohled než dřív, Prospere, vid? Podívej, to její čelo, jak je čisté! Co bylo, bylo! Vid, Leokádie?

LEOKÁDIE Jistě, Henri.

HENRI Teď je všechno v pořádku. – Zítra odjedeme z Paříže! Leokádie vystupuje u Svatého Martina dnes naposled, a já hraju dnes naposled u tebe.

HOSTINSKÝ (*dotčen*) Tobě přeskočilo, Henri! – Ty chceš ode mě vážně odejít? Ředitel od Svatého Martina přece Leokádii taky jen tak nepustí. Víš, co pro něj znamená? Má prý pořád plno. Samí mladíci.

HENRI Nech si ty řeči. Leokádie zkrátka půjde se mnou! Ona mě neopustí. Nikdy. Řekni, že mě nikdy neopustíš, Leokádie? (*Hrubě.*) Řekni to!

LEOKÁDIE Neopustím, Henri, nikdy!

HENRI A kdyby, tak tě...

Pomlka.

Už mám tohohle života po krk! Chci už mít jednu pokoj! Chci mít pokoj!

HOSTINSKÝ Ale co chceš dělat, Henri? Vždyť je to směšné! Já ti něco povím. Pro mě za mě, nenechávej Leokádii u Svatého Martina, ale ať hraje tady, u mě! Já ji angažuju. Stejně mám málo talentovaných hereček.

HENRI Už jsem řekl! Odejdemo z města. Půjdeme na venkov.

HOSTINSKÝ Na venkov? Kam, prosím tě?

HENRI K mému otci. Je starý a žije sám u nás na vesnici. Nebyl jsem tam už sedm let. Ani nedoufal, že mě ještě uvidí. Měl mě za ztraceného syna. Přijme nás s otevřenou náručí.

HOSTINSKÝ A co na vesnici? Tam člověk leda pojde hladý. Tam se vede lidem ještě stokrát hůř než ve městě. Co si tam počneš? Ty nejsi z těch, co dokáží obdělávat pole. To si nenamlouvej!

HENRI To se ukáže.

HOSTINSKÝ Ve Francii za chvíli obilí neporoste. Jdeš do jisté bídy!

HENRI Do ráje, příteli, do ráje! Vid, Leokádie? Často jsme spolu o tom snili. Toužím po klidu, po přírodě... když je vidět široko daleko... představuju si, jak spolu jdeme večer po polích, všude klid a mír, nad námi obloha plná hvězd... v tom je nesmírná útěcha. Ano, utečeme z toho strašného a nebezpečného města, a nad námi se rozklene věčný mír. Vid, Leokádie, že jsme spolu o tom často snili?

LEOKÁDIE Ano, ovšem.

HOSTINSKÝ Poslyš, Henri. Rozmysli si to ještě. Já ti milerád zvýším plat a Leokádii dám zrovna tolik, co tobě.

LEOKÁDIE Slyšíš to, Henri?

HOSTINSKÝ Já vážně nevím, kdo by tě tu nahradil. Nikdo z mých lidí nemá tak skvělé nápady jako ty... A obecenstvo nemá nikoho tak rádo jako tebe... Nechod' pryč!

HENRI To vím, že mě nikdo nenahradí.

HOSTINSKÝ Zůstaň u mě, Henri! (*Podívá se na Leokádii, ta mu naznačuje, že už se o to postará.*)

HENRI A já ti slibuju, že se budete těžko loučit – vy, ne já. Pro dnešek, pro poslední vystoupení, jsem si připravil něco, co jim musí nahnat strach! ... Musí tušit, že přijde něco hrozného a musí pocítit bolest, že s tím jejich světem je konec, že nastane co nevidět. Já už to zažiju jenom na dálku... Nám o tom budou jenom vyprávět. Později, mnoho dní poté, co se to stane... Ale oni se musí už dnes třást hrůzou, o to se postarám! A ty řekneš: Takhle dobře Henri ještě nikdy nehrál.

HOSTINSKÝ Co chceš hrát, pověz! Víš to, Leokádie?

LEOKÁDIE Kdepak! To on mi nikdy neřekne.

HENRI Má vůbec někdo tušení, jaký já jsem umělec?

HOSTINSKÝ To víš, že jo! Proto ti říkám, že s takovým talentem by bylo šílenství zahrabat se někde na vsi. To bys spáchal zločin na sobě. A na umění.

HENRI Na umění kašlu. Já chci mít klid. To ty nemůžeš pochopit. Prospere! Ty jsi nikdy nemiloval.

HOSTINSKÝ Hó!

HENRI Jako já! – Chci s ní být sám. – O to jde! Jenom tak zapomeneme na minulost, Leokádie! Potom teprve budeme šťastni, jako dosud žádní lidé. Budeme mít děti, ty budeš dobrá matka a vzorná žena. Jako by se nikdy nic nestalo. Nic, vůbec nic!

Dlouhá pomlka.

LEOKÁDIE Už je pozdě, Henri. Musím do divadla. Sbohem, Prospere! Jsem ráda, že jsem to tady zas jednou viděla. Když jste teď tak slavní. A Henri tady má takové úspěchy.

HOSTINSKÝ Proč jsi nepřišla dřív?

LEOKÁDIE Henri nechtěl. – Kvůli těm mladíkům, chápeš. Byla bych si musela k nim sednout.

HENRI (*odešel do pozadí*) Dej mi napít, Scaevolo! (*Píje.*)

HOSTINSKÝ (*Leokádii, protože ho Henri neslyší*) Blázen! Jako bys s nima neseseděla odjakživa!

LEOKÁDIE Takové poznámky si nech!

HOSTINSKÝ Ty děvko hloupá! Dej si na něj pozor, radím ti dobře. Ten tě jednou zabije!

LEOKÁDIE Co máš, prosím tě?

HOSTINSKÝ Včera už tě zase s jedním viděli. Máš chlapů, že...

LEOKÁDIE To nebyl jen tak nějaký, ty blázne. Víš, kdo to byl?

HENRI (*rychle se otočí*) Co tam máte? Nechte toho! Teď už je konec s laškováním a šuškaním! Ona přede mnou nesmí mít žádné tajemství. Je to moje žena!

HOSTINSKÝ Jakýpak jsi jí dal svatební dar?

LEOKÁDIE Na takové věci on nemyslí!

HENRI Tak abys věděla, dostaneš ho. Ještě dnes.

LEOKÁDIE Co?

SCAEVOLA a JULES Copak jí dáš?

HENRI (*zcela vážně*) Až si to u Martina odehraješ, tak sem můžes zajít a podívat se na mě.

Smích.

Nádhernější svatební dar ještě nedostala žádná žena. Pojď, Leokádie, na shledanou, Prospere! Za chvíli se vrátím.

HENRI *odejde s LEOKÁDIÍ. – Zároveň vstupují: FRANÇOIS, vikomt de Nogeant, a ALBÍN, rytíř de la Tremouille.*

SCAEVOLA Vejtaha! Vždyť je to ubožák!

HOSTINSKÝ Dobrej večír, prasata!

ALBÍN (*ulekne se*)

FRANÇOIS (*aniž si toho všimne*) Nebyla to Leokádie, co vyšla s Henrim? Ta krasavice od Svatého Martina?

HOSTINSKÝ To víš, že jo. – Ta je, vid? Ta by ti ještě tak dokázala připomenout, že jsi mužskej, co? To se ví, byla by to fuška i pro ni, což o to!

FRANÇOIS (*směje se*) Myslím, že ne. Nejdeme dneska nějak brzy?

HOSTINSKÝ Zatím si polaškuj tady s tím chlapečkem.

ALBÍN (*chce vybuchnout*)

FRANÇOIS Tak dej pokoj! Vždyť jsem ti říkal, jak to tu je! Dones nám víno!

HOSTINSKÝ Když to musí bejt. Však přijde čas, že budete chlastat ze Seiny.

FRANÇOIS Jistě, jistě... ale pro dnešek bych ještě prosil víno. To nejlepší, co máš.

HOSTINSKÝ (*jde k výčepu*)

ALBÍN Takový chlap! To je hrůza!

FRANÇOIS Uvědom si, že je to hra! Jsou místa, kde se takové věci říkají naostro!

ALBÍN Ale to se přece nesmí!

FRANÇOIS (*směje se*) Je vidět, že pocházíš z venkova.

ALBÍN U nás to poslední dobou není o moc lepší! Sedláci jsou tak drzí, že... že už si člověk s nimi málem neví rady.

FRANÇOIS Nediv se, mají hlad.

ALBÍN Copak za to mohu? A může za to snad můj prastrýc?

FRANÇOIS Jak jsi na něj přišel?

ALBÍN Tak. Uspořádali u nás schůzi a na ní zcela veřejně prohlásili, že můj prastrýc, hrabě de la Tremouille, lichvařil s obilím.

FRANÇOIS No a?

ALBÍN No dovol...

FRANÇOIS Zítra půjdeme do Paláce. To budeš koukat, jak tam se mluví. Ale my je klidně necháme, ať si říkají, co chtějí. To je totiž nejlepší řešení. V gruntu to nejsou špatní lidé. Ať si radši uleví tímto způsobem.

ALBÍN (*ukazuje na Scaevolu a ty další*) Podívej se, co je to za lidi! Jak se na nás dívají! (*Sahá po dýce.*)

FRANÇOIS (*odtahuje mu ruku*) Nebud' směšný! (*Otáčí se k oněm třem hercům.*) Počkejte s tím, až tu bude víc obecnstva! (*Albínovi.*) To jsou slušní lidé! Lepší nenajdeš. Herci. Ručím ti za to, že jsi už seděl u stolu s většími darebáky.

ALBÍN Ale alespoň byli líp oblečení.

Hostinský přináší víno. Přichází MICHETTE a FLIPOTTE.

FRANÇOIS Vítám vás, děvčata! Posadte se k nám!

MICHETTE Moc rády! Pojď, Flipotte. Ona se ještě stydí. (*Sedne si Albínovi na klín.*)

ALBÍN No prosím, ještě řekni, že tohle jsou slušné ženy!

MICHETTE Co to říkáš?

FRANÇOIS Ty jsi jelimánek, Albíne! – Propána, copak jsi opravdu tak hloupý?

HOSTINSKÝ Co si dá paní vévodkyně?

MICHETTE Nějaký víno. Ale hezky sladký!

FRANÇOIS (*ukazuje na Flipotte*) Kamarádka?

MICHETTE Bydlíme spolu. Musíme spát v jedný posteli.

FLIPOTTE (*zapýří se*) Nebude ti to vadit, až za mnou přijdeš? (*Sedne si Françoisovi na klín.*)

ALBÍN Že by se zrovna styděla...

SCAEVOLA (*vstane, zlověstně přistoupí ke stolu mladých lidí*) Tady je ta svině! (*Albínovi.*) Koukej táhnout, ty pse chlípna! To je moje holka, rozumíš?!

HOSTINSKÝ (*přihlíží*)

FRANÇOIS (*Albínovi*) To nic, to hraje!

ALBÍN To není jeho děvče?

MICHETTE Já si budu sedět, kde chci. Mně se tu zrovna líbí!

SCAEVOLA (*stojí se zaťatými pěstmi*)

HOSTINSKÝ (*za ním*) No tak, no...!

SCAEVOLA Haaaa!

HOSTINSKÝ (*chytne ho za límec*) Haaaa! (*Stranou.*) Nic jiného tě nenapadne, co? Nemáš špetku talentu. Řvát! To je to jediné, co dokážeš.

MICHETTE (*Françoisovi*) Posledně to zahrál líp.

SCAEVOLA (*Hostinskému*) Já ještě nejsem rozehranej! Až tu bude víc lidí, tak to udělám znova. Potom uvidíš! Já zkrátka potřebuju obecnstvo!

VÉVODA DE CADIGNAN (*vstupuje*) Tady už je nějak živo!

Michette a Flipotte se na něho vrhnou.

MICHETTE Vévodo, miláčku!

FRANÇOIS Dobrý večer, Emile! (*Představuje.*) Můj mladý přítel, Albín, rytíř de la Tremouille – vévoda de Cadignan.

VÉVODA Velice mě těší. (*Děvčatům, která na něm visí.*) Pusťte, děvčata! (*Albínovi.*) Taky jste se přišel podívat na tenhle pozoruhodný lokál?

ALBÍN Jde mi z toho všeho hlava kolem.

FRANÇOIS Pan rytíř je v Paříži teprve pár dní.

VÉVODA (*směje se*) To jste si vybral pěkný čas!

ALBÍN Jak to?

MICHETTE Ten zas dneska nádherně voní! Takový parfémů nemá v Paříži nikdo! (*Albínovi.*) Takhle to nepoznáte!

VÉVODA To je velká poklona, pánové! Ona zná v Paříži asi sedm nebo osm set mužů nejmiň tak dobře jako mě!

FLIPOTTE Půjč mi dýku, já si s ní budu hrát! (*Vytáhne mu dýku z pochvy a blýská jí sem a tam ve světle.*)

GRAIN (*Hostinskému*) To je on! ... S tímhle jsem ji viděl!

HOSTINSKÝ (*poslouchá, co mu povídá, tváří se udiveně*)

VÉVODA Henri tu ještě není? (*Albínovi.*) Až ho uvidíte, tak přestanete litovat, že jste sem chodil.

HOSTINSKÝ (*Vévodovi*) Ty už jseš tady taky, ty holomku? No to jsem rád! Dlouho už to potěšení mít nebudeme!

VÉVODA Proč? Mně se u tebe líbí!

HOSTINSKÝ To věřím! Jenže ty budeš první na řadě!

ALBÍN Jak to? Co tím chce říct?

HOSTINSKÝ Však on mi rozumí! – Ty, co mají takový štístko jako on, těm podřežem krk nejdřív... (*Odejde dozadu.*)

VÉVODA (*krátce se zamyslí*) Být králem, tak ho udělám dvorním šaškem. To jest jedním z dvorních šašků. Já bych si jich totiž držel víc. – Celou kolekci!

ALBÍN Jak to myslel, že máte štěstí?

VÉVODA Abyste tomu rozuměl, rytíři...

ALBÍN Prosím vás, neříkejte mi rytíři! Mně říkají všichni Albíne. Jsem jednoduše Albín, protože vypadám tak mladě.

VÉVODA (*usmívá se*) Tak dobrá... A vy mi říkejte Emile! Platí?

ALBÍN Když dovolíte, rád, Emile!

VÉVODA Tihle lidé se nám totiž snaží tím svým vtipkováním nahnat hrůzu.

FRANÇOIS Jak to hrůzu? Mě to naopak uklidňuje. Dokud mají náladu žertovat, tak k ničemu nedojde.

VÉVODA Jenže někdy ty žerty zacházejí trochu daleko! Zrovna dneska jsem se dozvěděl takovou věc...

FRANÇOIS Co? Povídejte!

FLIPOTTE a MICHETTE Ano, povídejte, vévodo, miláčku!

VÉVODA Víte, kde je Lelange?

FRANÇOIS Ovšem, to je ta vesnice, kde má markýz de Monferrat nejlepší revír.

VÉVODA Správně! Můj bratr je zrovna u něho na návštěvě, tak mi o tom psal. Mají tam starostu, který je velice neoblíbený.

FRANÇOIS Prosím vás, kde je dneska starosta oblíbený?

VÉVODA Počkejte! V téhle vsi přitáhly před jeho dům ženy – a nesly rakev!

FLIPOTTE Cože? ... Ženský?! Rakev? Jen tak? Brr! Já bych na rakev nešáhla ani za nic!

FRANÇOIS Buď zticha! Nikdo po tobě nechce, abys na ni sahala! (*Vévodovi.*) Ano?

VÉVODA Vtrhly do domu a řekly starostovi, že musí umřít, ale že mu prokáží tu čest a pochovají ho. –

FRANÇOIS A zabili ho?

VÉVODA Ne. Bratr o tom alespoň nic nepíše.

FRANÇOIS Tak vidíte! Jsou to jenom křiklouni, tlachalové a šašci! Nic víc! Dneska řvou pro změnu u Bastily – bůhví po kolikáté už!

VÉVODA Já být králem, tak by je přešla chuť, dělat tyhle výtržnosti!

ALBÍN Je to pravda, že je král takový dobrák?

VÉVODA Vy jste ještě nebyl představen Jeho Veličenstvu?
FRANÇOIS Ne! Náš rytíř je v Paříži poprvé.
VÉVODA Opravdu, jste nestoudně mladý. Kolik je vám, když dovolíte?
ALBÍN To já jen tak vypadám, mně je už sedmnáct...
VÉVODA Sedmnáct! – To toho ještě máte před sebou! Mně je čtyřiatdvacet... a pomalu mi začíná být líto, co všechno jsem promeškal.
FRANÇOIS (*směje se*) To je dobré! Copak vy, vévodo! ... Když zrovna nedobýváte nějakou ženu nebo někoho nezabijíte, tak vám připadá, že jste ztratil den.
VÉVODA Naneštěstí člověk téměř nikdy nedobude tu pravou. – Zato pokaždé zapíchne toho nepravého. Je to marné, tak či onak, mládí uteče, sotva se nadějete. Jak to říká Rollin...
FRANÇOIS Co říká?
VÉVODA V té nové hře, co teď hrají v Comédie – je tam takové pěkné přirovnání. Vzpomínáte si?
FRANÇOIS Ne. Já si verše nepamatuju.
VÉVODA Já bohužel také ne... Zním pouze smysl... Rollin říká, že mládí, které člověk promarní, je jako míč z peří, který jsme nechali ležet v písku, místo abychom ho vyhodili do povětří.
ALBÍN (*přemoudře*) V tom je hluboká pravda!
VÉVODA Vidíte? – Peří pomalu vybledne a nakonec vypadá. Nejlépe prý je, když ten míč zapadne do křoví, kde ho už nikdo nenajde.
ALBÍN Co to znamená?
VÉVODA To se nedá říct, to se musí vycítit. Kdybych znal ty verše z paměti, tak byste to okamžitě pochopil.
ALBÍN Vy byste uměl psát básně, Emile! Jen chtít!
VÉVODA Proč myslíte?
ALBÍN Od té chvíle, co jste tady, se mi zdá, jako by svět byl – jednou krásnější a bohatší.
VÉVODA (*směje se*) Opravdu? Bohatší, říkáte?
FRANÇOIS Tak už si sedněte! – Tady k nám!

Mezitím přicházejí dva šlechtici a sedají si k vedlejšímu stolu; zdá se, že jim Hostinský říká něco hrubého.
VÉVODA Musím ještě někam zajít. Ale vrátím se.
MICHETTE Zůstaň u mě!
FLIPOTTE Vem mě s sebou!
Chtějí ho zadržet.
HOSTINSKÝ (*postoupí kupředu*) Jen ho nechte! Vy mu nejste dost špatný. Ten musí za nějakou běhnou z ulice. U takový se teprve cítí jaksepatří.
VÉVODA Přijdu určitě, už kvůli Henrimu, toho nesmím propást!
FRANÇOIS Představte si, zrovna když jsme přicházeli, tak šel ven s Leokádií.
VÉVODA On se s ní oženil. Vy to nevíte?
FRANÇOIS Skutečně? – A co tomu řeknou ti ostatní?
ALBÍN Jak to ostatní, to ona...
FRANÇOIS Tu totiž miluje kdekdo!
VÉVODA A chce s ní pryč... pokud vím... říkali mi to.
HOSTINSKÝ Nepovídej! Kdopak? (*Dívá se na Vévodu.*)
VÉVODA (*podívá se na Hostinského, potom*) Taková hloupost! Leokádie je přímo stvořena, aby se stala největší a nejnádhernější nevěstkou, jaká kdy žila.
FRANÇOIS No ovšem, to ví kdekdo, jenom on ne!
VÉVODA Může být něco pošetilejšího než odvádět člověka od jeho pravého poslání? (*Protože se François směje.*) To není vtip, pánové. Stát se nevěstkou, k tomu musí být žena právě tak stvořena, jako muž, když chce být dobyvatelem nebo básníkem.
FRANÇOIS Vy si libujete v paradoxech, vévodo!
VÉVODA Je mi jí líto – a Henriho taky. Měl by tady zůstat – nemyslím tady – rád bych ho dostal do Comédie Française, ačkoliv pro něho i to je málo. Mně se pořád zdá, že mu nikdo nerozumí tak dobře jako já. Možná že se mýlím – já mám totiž tenhle pocit téměř u každého umělce. Ale nic naplat! Nebýt vévodou de Cadignan, chtěl bych být Henrim.

ALBÍN Jako Alexandr Veliký...

VÉVODA (*směje se*) Ano – jako Alexandr Veliký. (*Flipottě.*) Dej sem tu dýku! (*Zastrčí ji do pochvy. Pomalu.*) Je to přece jen nádherná věc, dělat si blázny ze světa a z lidí. Ten, kdo si hraje, nač chce, je víc než my všichni dohromady.

ALBÍN (*tato slova na něj silně zapůsobí, dívá se na Vévodu s obdivem*)

VÉVODA Přemýšlejte o tom, co vám teď řeknu: všechno je pravdivé v té chvíli, kdy to je! – Na shledanou!

MICHETTE Polib mě, než odejdeš!

FLIPOTTE Mě taky! (*Pověsí se na něho.*)

VÉVODA (*obě zároveň políbí a odejde*)

ALBÍN (*mezitím*) To je báječný člověk!

FRANÇOIS Ano... jenže takoví jako on berou člověku chuť na ženění!

ALBÍN Prosím tě, co je to zač, ty ženské?

FRANÇOIS Herečky. Patří ke zdejšímu souboru. Prosper dělá hostinského, ale je to vlastně divadelní ředitel. No a tyhle dámy asi dělaly dřív to, co teď hrají.

Dovnitř vtrhne VILÉM, přistoupí ke stolu, kde sedí herci, chytá se za prsa, namáhavě, opírá se.

VILÉM Pomoc!

SCAEVOLA Co je?

ALBÍN Co se mu stalo?

FRANÇOIS To je divadlo. Dávej pozor!

ALBÍN Tohle? Divadlo?

MICHETTE a FLIPOTTE (*jdou rychle vpravo k Vilémovi*) Co máš?

SCAEVOLA Posad' se! Na, napij se!

VILÉM Ještě loka! Honili mě jako psa! Vyschlo mi v krku.

JULES (*ulekne se*) Co jsem říkal? Na všechny dojde!

HOSTINSKÝ Tak pověz už jednou, co se stalo... (*Hercům.*) Pohyb! Víc života do toho!

VILÉM Kde je náká děvka? Pojd' sem! – Hm... (*Objímá Flipotte.*) Při tomhle přijde člověk teprve jaksepatří k sobě! (*Albínovi, který je velmi zaujat.*) Už jsem měl na kahánku, chlapečku! Moc nescházelo, a ani jsme se nepoznali! Už jsou tady! Slyšíte! (*Jde ke dveřím.*) Ne, to nejsou oni...

ALBÍN To je zvláštní! Skutečně je něco slyšet! To tady tak zařídili?

SCAEVOLA (*Julesovi*) Kam se na mě hrabe! Dělá to pokaždé stejně...

HOSTINSKÝ Tak povíš nám, proč tě honěj, nebo ne? Co jsi proved?

VILÉM Celkem nic. Ale kdyby mě dostali, tak visím. Podpálil jsem barák!

Během této scény přicházejí další šlechtici a sedají si ke stolům.

HOSTINSKÝ (*tiše*) Tak dál, dál!

VILÉM (*stejně*) Co dál? To nestačí, že jsem podpálil?

FRANÇOIS Řekněte nám, přáteli, proč jste podpálil ten dům?

VILÉM Protože v něm bydlí prezident nejvyššího soudu. Museli jsme začít u něj, aby přešla pány domácí v Paříži chuť brát si do domu lidi, co zavírají do basy takový chudáky, jako jsme my!

GRAIN Dobrý, moc dobrý!

VILÉM (*podívá se udiveně na Grainu, potom pokračuje*) Na všechny dojde! Pár takových jako já a v Paříži nebude jediný soudce!

GRAIN Smrt soudcům!

JULES Ano... ale existuje jeden, kterého nezničíte nikdy.

VILÉM Toho bych rád viděl!

JULES Toho není vidět. Je to soudce v nás.

HOSTINSKÝ (*tiše*) To se nehodí! Nech toho! Scaevolo! Zařvi! Teď je na to pravá chvíle!

SCAEVOLA Dej sem víno, Prospere! Připijem si! Smrt soudcům! Ať visí všichni soudci, co jich je ve Francii!

Během posledních slov vstoupili MARKÝZ DE LANSAC se svou ženou SEVERÍNOU a básník ROLLIN.

SCAEVOLA Smrt tyranům.
MARKÝZ Slyšíte, Severíno, jak nás vítají?
ROLLIN Já vás varoval, markýzi!
SEVERÍNA Proč?
FRANÇOIS (*vstane*) Jakže! Markýza! Dovolte, abych vám políbil ruku, madam! Dobrý večer, markýzi! Buďte zdrav, Rolline! Vy si troufáte vstoupit do tohoto lokálu, markýzo?
SEVERÍNA Tolik mi o něm vyprávěli. A mimoto už máme dnes jedno dobrodružství za sebou. – Vidíte, Rolline?
MARKÝZ Představte si, vikomte! – Víte, odkud přicházíme? – Od Bastily!
FRANÇOIS Je tam pořád takové boží dopuštění?
SEVERÍNA Ovšem! – Vypadá to, jako kdyby ji chtěli dobýt!
ROLLIN (*deklamuje*) Tak jako příval, který břeh bije zle pohněván, že země, jeho vlastní plod, mu tvrdě vzdoruje –
SEVERÍNA Ne, nechte toho, Rolline! – Zastavili jsme opodál a dívali se. Je to nádherný pohled; dav má v sobě něco velkolepého.
FRANÇOIS Ano, ano, jen kdyby tak nepáchl.
MARKÝZ Potom mi už markýza nedala pokoj... Chtěla sem.
SEVERÍNA Tak co je tady na tom lokále tak zvláštního?
HOSTINSKÝ (*Lansacovi*) Ty jsi tady taky, ty všiváku? A vzal jsi s sebou paničku, jak koukám! Bojíš se ji nechat doma samotnou, vid', ty třasořitko?
MARKÝZ (*nuceně se směje*) Vskutku, originální!
HOSTINSKÝ Dej si pozor, aby ti ji zrovna tady někdo nevyfouk! Takový nóbl dámy dostanou někdy chuť zkusit to s pořádným chlapem!
ROLLIN Nemohu vám ani říci, jak trpím, Severíno!
MARKÝZ Já vás na to upozorňoval, má milá – můžeme ještě odejít.
SEVERÍNA Ale co máte? Vždyť je to rozkošné! Posadme se koenečně!
FRANÇOIS Dovolte, markýzi, abych vám představil rytíře de la Tremouille. Také tu ještě nebyl. Markýz de Lansac, Rollin, náš věhlasný básník.

ALBÍN Velice mě těší.
Poklony, všichni si sedají.
(*Françoisovi*) To je taky jenom herečka, nebo... já už se v tom nevyznám!
FRANÇOIS Blázníš? – To je manželka markýze de Lansac... vysoce počestná žena!
ROLLIN (*Severíně*) Řekni, že mě miluješ!
SEVERÍNA Ano, ano, ale neptejte se na to každých pět minut!
MARKÝZ Přišli jsme snad už o něco?
FRANÇOIS Ne, o moc ne! Tamten hraje žháře, jak se zdá.
SEVERÍNA Rytíři, vy jste nejspíš bratranec té malé Lýdie de la Tremouille, co se dnes vdávala?
ALBÍN Ano, paní markýzo, to byl jeden z důvodů, proč jsem přijel do Paříže.
SEVERÍNA Vzpomínám si, že jsem vás viděla v kostele.
ALBÍN (*rozpačitě*) To je pro mě velice lichotivé, madam!
SEVERÍNA (*Rollinovi*) Roztomilý mládeneček, že?
ROLLIN Ach, Severíno, vy jste snad ještě nepoznala muže, který by se vám nelíbil!
SEVERÍNA Jakpak ne! Toho jsem si přece vzala!
ROLLIN Já mám o vás stále takový strach, Severíno! Jsou chvíle, kdy je vám nebezpečný dokonce váš vlastní manžel.
HOSTINSKÝ (*přináší víno*) Tady máte. Nejradši bych vám namíchal utřejch, ale hubit takový krysy, jako jste vy, je zatím zakázáno!
FRANÇOIS Taky na to dojde, Prospere!
SEVERÍNA (*Rollinovi*) A co tamty dvě hezké dívky? Proč sem nejdou? Když už jsem jednou tady, tak chci poznat všechno. Zatím jsem zklamána! Vždyť je to tady docela slušné!
MARKÝZ Jen trpělivost, Severíno!
SEVERÍNA Já bych řekla, že poslední dobou se člověk nejlépe pobaví na ulici. – Víte, co se nám včera stalo, když jsme se projížděli po promenádě?
MARKÝZ Prosim vás, má drahá, proč o tom musíte...

SEVERÍNA Nějaký člověk skočil na stupátko naší ekvipáže a křičel: za rok budete stát vedle kočího a my budeme sedět vevnitř.

FRANÇOIS To je trochu silné!

MARKÝZ Já myslím, že by se o těchto věcech nemělo zbytečně hovořit. Paříž prostě prožívá takovou malou horečku. Ta za čas zase opadne.

VILÉM (*náhle*) Vidím plameny, všude plameny, kam pohlédnu, vysoké, rudé plameny.

HOSTINSKÝ (*Vilémovi*) Máš hrát zločince, a ne blázna!

SEVERÍNA Co to říká? Že vidí plameny?

FRANÇOIS To stále ještě není to pravé, paní markýzo.

ALBÍN (*Rollinovi*) Mně z toho jde hlava kolem!

MICHETTE (*přistoupí k Markýzovi*) Já jsem tě ještě ani nepřivítala, ty moje sladounký, ty moje vopelichaný prasátko!

MARKÝZ (*v rozpacích*) To ona jen tak žertuje, má milá!

SEVERÍNA Myslíte? Pověz, malá, kolik milenců jsi asi tak měla?

MARKÝZ (*Françoisovi*) Není to obdivuhodné, jak se umí markýza rychle přizpůsobit každé situaci?

ROLLIN Je! Velice!

MICHETTE A máš ty spočítaný ty svý?

SEVERÍNA Když jsem byla tak mladá jako ty, spočítané jsem je měla.

ALBÍN (*Rollinovi*) Pane Rolline, prosím vás, to paní markýza jenom tak hraje, nebo je opravdu taková. – Teď už se v tom vážně nevyznám.

ROLLIN Být... hrát... kdo může přesně říci, jaký je v tom rozdíl?

ALBÍN Já ano.

ROLLIN Já ne... Zajímavé, jak tady mizí rozdíly mezi lidmi. Skutečnost přechází ve hru – hra ve skutečnost. Podívejte, markýza. Jak se s těmi lidmi baví, jako kdyby jí byli rovni. A přitom je to...

ALBÍN Tak počestná žena!

ROLLIN Děkuji vám, rytíři!

HOSTINSKÝ (*Grainovi*) Tak povídej, jak to bylo?

GRAIN Co?

HOSTINSKÝ No s tvou tetou, že jsi musel kvůli ní sedět dva roky.

GRAIN No uskrtil jsem ji, to už jsem vám přece říkal.

FRANÇOIS Ten je slabý. To bude diletant. Ještě jsem ho tady neviděl.

GEORGETTE (*rychle vstoupí, oblečená jako běhna nejhoršího druhu*) Dobře večír! Je už tady Baltazar? Ne?!

SCAEVOLA Georgetto! Pojď, sedni si ke mně! Však se ho dočkáš, neboj!

GEORGETTE Jestli tady nebude do desíti minut, tak je s ním ámen! – Potom už nepřijde.

FRANÇOIS Těhle si dobře všimněte, markýzi. Je to žena toho Baltazara, co o něm mluví. Hraje prostitutku a Baltazar jejího pasáka. Přitom v Paříži nenajdete věrnější ženu.

Přichází BALTAZAR.

GEORGETTE Baltazare! Miláčku! (*Běží mu naproti a objímá ho.*) Že jdeš! Umírala jsem strachy!

BALTAZAR Hotovo!

Kolem ticho.

Ale nestálo to za to. Málem mně ho bylo líto. Měla by sis je líp vybírat. Už mi to leze krkem. Zabíjet nadějný mladíky kvůli několika frankům!

FRANÇOIS Báječné! ...

ALBÍN Co?

FRANÇOIS Jak umí postavit repliku!

Přichází KOMISAŘ v přestrojení, sedá si ke stolu.

HOSTINSKÝ (*Komisaři*) Přicházíte právě včas, pane komisaři! Tohle je jeden z mých nejlepších herců.

BALTAZAR Měli bysme se povohlídnout po něčem jiným. Já mám pro strach uděláno, ale tohle je tvrdej chlebiček.

SCAEVOLA To bych řekl!

GEORGETTE Co jsi ke mně dneska tak chladnej?

BALTAZAR Já ti to teda povím, když to chceš vědět: Mně se poslední dobou zdá, že se k těm cucákům nějak moc máš.

GEORGETTE Slyšíte ho? Blázne! Jak teda chceš, aby ti skočili na špek, když jim žádnej neukážeš!

ROLLIN Vtipná!

BALTAZAR Kdybych věděl, že ti to dělá dobře, když na tebe některej mákne...

GEORGETTE Tak co byste mu řekli, bláznovi žárlivýmu? Ne-
bud' směšnej!

BALTAZAR Já tě dneska dobře slyšel, jak jsi hekala. A to už byl předtím ten smrkáč uvařenej naměkko.

GEORGETTE Přece nemůžu z ničeho nic přestat!

BALTAZAR Zkrátka, dej si bacha! V Seině je spousta vody!
(*Prudce.*) Jestli tě přitom s někým načapám!

GEORGETTE Pusť! Neblázni!

ALBÍN Já tomu nerozumím!

SEVERÍNA To je ono, Rolline!

ROLLIN Myslíte?

MARKÝZ (*Severíně*) Můžeme stále ještě odejít, Severíno!

SEVERÍNA Proč? Mně se to začíná líbit!

GEORGETTE Ty divochu, copak umí někdo milovat tak jako ty? Jsem do tebe blázen! Ty to necejtíš? (*Objetí.*)

FRANÇOIS Bravo, výborně!

BALTAZAR Kterej pitomec...

KOMISAŘ No tohle! – Co si to –

Vstupují MAURICE a ETIENNE; jsou oblečeni jako mladí šlechtici, je však vidět, že mají na sobě pouze ošuntělé divadelní kostýmy.

HERCI U STOLU Co je to za lidi?

SCAEVOLA Ať mě, jestli to není Maurice a Etienne.

GEORGETTE No to se ví, že to jsou oni!

BALTAZAR Georgetto!

SEVERÍNA Bože, to jsou mládenci! Jako obrázek!

ROLLIN To je trapné, Severíno, jak vy se umíte nadchnout pro tak všední lidi!

SEVERÍNA Proč myslíte, že jsem tady?

ROLLIN Aspoň mi řekněte, že mě milujete.

SEVERÍNA Máte krátkou paměť!

ETIENNE Co byste řekli, kde jsme byli?

FRANÇOIS Teď dobře poslouchejte, markýzi, ti dva mají vtip!

MAURICE Na svatbě.

ETIENNE Proto jsme tak vohozený. Kvůli fízlům.

SCAEVOLA Sekli jste aspoň něco pořádného?

HOSTINSKÝ Ukažte!

MAURICE (*vytáhne z kapsy hodinky*) Co za ně?

HOSTINSKÝ Za tohle? Zlaťák.

MAURICE Leda nakašlat!

SCAEVOLA To je až dost, za takovej šmejd!

MICHETTE Ukaž, to jsou dámský hodinky! Dej mi je!

MAURICE Co za ně?

MICHETTE Můžeš se na mě podívat... stačí?

FLIPOTTE Ne! Mně je dej! Já ti toho ukážu víc!

MAURICE Podívat?! Kdepak, holčindy! Za podívání já nemám zapotřebí nastavovat kejhák!

MICHETTE Ty vejtahe!

SEVERÍNA Tohle přece není divadlo! Přísahala bych, že je to všecko pravda!

ROLLIN Ovšem! Ustavičně z toho někde vyčuhuje skutečnost.
To je právě na tom báječné.

SCAEVOLA Co to bylo za svatbu?

MAURICE Slečny de la Tremouille – s hrabětem de Banville.

ALBÍN (*Françoisovi*) Slyšíš? – To jsou určitě skuteční zloději!

FRANÇOIS Nejsou, Albíne! Já je přece znám. Už jsem je viděl mnohokrát vystupovat. Hrají kapesní zloděje. Je to jejich obor.

MAURICE (*vytahuje z kapsy několik váčků s penězi*)

SCAEVOLA Koukám, že to dneska zatáhnete za všechny, jak tu jsme!

ETIENNE Pánové, to byla svatba! Na tý snad byla celá francouzská šlechta. Dokonce králův zástupce tam byl.

ALBÍN (*rozčilen*) To je pravda! To souhlasí!

MAURICE (*vysype sáček na stůl, peníze se rozkutálejí*) Seberte si to! Abyste viděli, že jsme kamarádi!

FRANÇOIS (*Albínovi*) Rekvizity, příteli, nic víc! (*Vstane a vezme pár mincí.*) Můžeme si také sebrat nějaký drobeček?

HOSTINSKÝ Ale jo! Tak poctivý peníze sis jakživ nevydělal!

MAURICE (*mává ve vzduchu podvazkem, osazeným briliantem*) A kdo dostane tohle?
Georgette, Michette, Flipotte se na něj vrhnou.
Pomalu, děvenky, pomalu! Ten si musíte zasloužit! Dám ho tý, která vymyslí nějaký originál nový láškování.

SEVERÍNA (*Rollinovi*) Dovolil byste, abych se zúčastnila téhle soutěže?

ROLLIN Vy mě doháníte k šílenství, Severíno!

MARKÝZ Nepůjdeme, Severíno? Já myslím...

SEVERÍNA Kdepak! Mně se to ohromně líbí! (*Rollinovi.*) Mám skvělou náladu!

MICHETTE Jak jsi k němu přišel?

MAURICE V kostele. Byl tam nával... tak jsem se jedný trochu dvořil, no!

Všichni se smějí. Grain vytáhne Françoisovi z kapsy váček s penězi.

FRANÇOIS (*ukazuje Albínovi mince*) Vidíš, falešné! Stačí ti to?

GRAIN (*chce odejít*)

HOSTINSKÝ (*za ním, tiše*) Dejte sem ty peníze, co jste ukradli tomu pánovi!

GRAIN Já –

HOSTINSKÝ Bude to? ... Nebo s váma zatočím, že...

GRAIN No, no, snad se tolik nestalo! (*Dá mu váček.*)

HOSTINSKÝ A tady zůstat! Vypůjčím si vás až pak. Teď nemám čas. Kdoví, co jste tady všechno neukradli! Jděte zas na své místo!

FLIPOTTE A já ten podvazek vyhraju!

HOSTINSKÝ (*hází váček Françoisovi*) Tady máš prachy, vypadly ti z kapsy.

FRANÇOIS Děkuji vám, pane hostinský! (*Albínovi.*) Tak to vidíš! Poctivější lidi nenajdeš!

HENRI (*je zde už delší dobu. Seděl v pozadí, nyní náhle vstane.*)

ROLLIN Henri! Henri je tady!

SEVERÍNA To je ten, co jste mi o něm tolik vyprávěli?

MARKÝZ Ovšem! Kvůli němu jsme tady.

HENRI (*teatrálně předstoupí a mlčí*)

HERCI Co je, Henri?

ROLLIN Všimněte si toho pohledu! Co je v něm vášně! On totiž z vášně zabije.

SEVERÍNA Pravý muž! Takové mám ráda!

ALBÍN Proč nemluví?

ROLLIN Vypadá, jako kdyby byl docela vyšinitý! Vidíte to? Dávejte pozor... Spáchal asi něco strašného.

FRANÇOIS Je trochu teatrální. Jako kdyby se chystal pronést monolog.

HOSTINSKÝ Henri, kdes byl? Henri!

HENRI Zabil jsem!

ROLLIN Co jsem říkal?

SCAEVOLA Koho?

HENRI Milence své ženy.

HOSTINSKÝ (*podívá se na něho, má zřejmě v tomto okamžiku pocit, že by to mohla být pravda*)

HENRI (*vzhlédne*) No ano, udělal jsem to! Co se tak koukáte? Vy se díváte? Znáte přece moji ženu! Víte, jaká je! Muselo to tak dopadnout!

HOSTINSKÝ A co ona, kde je?

FRANÇOIS To je dobré! Hostinský mu na to naletěl! Pozorujte to! To právě dělá tyhle věci tak pravdivé a přirozené.
Venku hluk, nepříliš silný.

JULES Co je to venku?

MARKÝZ Slyšíte to, Severíno?

ROLLIN To vypadá, jako kdyby kolem pochodovali vojáci.

FRANÇOIS Ale kdepak, to jsou naši milí Pařížané, jen poslouchajte, jak hulákají.

V lokále neklid, venku opět ticho.

Pokračujte, Henri, pokračujte!

HOSTINSKÝ Tak vypravuj, Henri! – Kde máš ženu? Kdes ji nechal?

HENRI Copak ta! O tu nemám strach! Ta to přežije! Pro jedno kvítí slunce nesvítl! Po Paříži běhá hezkých mužských!

BALTAZAR Tohle si zaslouží všichni, co nám kradou naše ženy!

SCAEVOLA A majetek a svobodu!

KOMISAŘ (*Hostinskému*) To je buřičství!

ALBÍN Proboha! Ti lidé to myslí doopravdy!

SCAEVOLA Pryč s lichváři! Vyžeňte je! Vsázím se, že ten chlap, co ho u ní nachytl, byl jeden z těch zatracenejch psů, co nám užirají náš chleba!

ALBÍN Já myslím, abychom šli!

SEVERÍNA Zeptajte se, markýzi, toho člověka, jak přistihl svou ženu... nebo se ho zeptám sama.

MARKÝZ (*váhavě*) Povězte nám, Henri, jak jste zjistil, že je vám vaše žena nevěrná!

HENRI (*který byl dlouho pohroužen do sebe*) Znáte ji přece! Není krásnějšího ani tak nízkého tvora pod sluncem. – A já ji miloval. – Známe se už sedm let... ale teprve včera se stala mojí ženou. Za celá ta léta nebylo dne, aby mne neobelhala. Je na ní prolhané všecko. Její oči, její rty, její polibky, její úsměv.

FRANÇOIS Poněkud deklamuje.

HENRI Ať mladý nebo starý, každý, kdo se jí zalíbil, kdo jí zaplatil, komu se jen zachtělo ji mít, ji dostal – a já to věděl!

SEVERÍNA S tím se nemůže každý pochlubit!

HENRI A přitom mě milovala, přátelé! Dovedete pochopit něco takového? Pokaždé se ke mně vrátila – od hezkých i ošklivých, od chytrých i hloupých, od darebáků i kavalírů, nakonec vždycky přišla zase ke mně!

SEVERÍNA (*Rollinovi*) Copak vy muži nechápete, že právě v tom ustavičném návratu je láska?

HENRI Trpěl jsem muka!

ROLLIN To je otřesné.

HENRI A včera jsem se s ní oženil. Snili jsme spolu. Ne – já jsem snil. Chtěl jsem s ní pryč odtud. Někam, kde bychom byli sami. Na venkov, někam, kde je klid, kde bychom měli pokoj. Chtěli jsme žít jako jiní manželé, být šťastni – mít děti, ano, i o dětech jsme snili.

ROLLIN (*tiše*) Severíno!

SEVERÍNA Ano, ano, jistě!

ALBÍN François, to, co ten člověk říká, to přece musí být pravda!

FRANÇOIS Ovšem! Pokud mluví o své lásce. Ale jde přece o vraždu!

HENRI Zpozdil jsem se o jediný den... Kdyby ho nepotkala... myslím, že by už nebyla o nikoho stála... přistihl jsem je spolu... Byl u ní... hm...

HERCI Kdo? ... Kdo! Cos mu udělal? ... Je mrtev? – Jdou po tobě? ... Jak se to stalo? Kde je Leokádie?

HENRI (*stále vzrušeněji*) Doprovodil jsem ji... do divadla... dnes to mělo být naposled... políbil jsem ji... u vchodu... ona šla nahoru do šatny a já odcházel jako člověk, který se nemusí ničeho bát. – Ale neušel jsem ani sto kroků a už to začalo... tady uvnitř... znáte to, takový neklid, něco nesnesitelného, pořád mě to nutkalo, abych se vrátil... až jsem se otočil a běžel zpátky. Ale zastyděl jsem se a zase jsem odešel... a sotva jsem byl sto kroků od divadla... přepadlo mě to nanovo... a zase jsem se vrátil. Měla už po výstupu... moc toho nehraje, stojí chvíli na jevišti... polonahá – to je všecko... čekám u její šatny, tisknu ucho ke dveřím a slyším nějaké šuškáni... Nerozuměl jsem ani slovo... Pak přestali šeptat... Vrazím dovnitř. Kdo myslíte, že tam byl? (*Řve jako raněně zvíře.*) Vévoda de Cadignan... a já ho zabil! –

HOSTINSKÝ (*už je přesvědčen, že Henri mluví pravdu*) Ty jsi zešílel!

HENRI (*vzhlédne, strnule se na něj dívá*)

SEVERÍNA Výborně! Bravo!

ROLLIN Co to děláte, markýzo! Když začnete volat bravo, tak je z toho zase pouhé divadlo. Škoda! Tak nádherně mě mrazilo!

MARKÝZ Mně tohle mrazení moc příjemné není! Aplaus, přátelé, tak se člověk aspoň zbaví té tísně.

HOSTINSKÝ (*uprostřed hluku*) Zachraň se, Henri, prchni!

HENRI Co říkáš?

HOSTINSKÝ Abys všeho nechal a koukal zmizet!

FRANÇOIS Ticho! ... Poslouchejte! Hostinský něco říká.

HOSTINSKÝ (*po krátké úvaze*) Musí pryč, než dají echo strážím u bran. Ten krasavec byl králův miláček – budou tě lámat kolem! Co jsi radši nezapích ji?! Svini!

FRANÇOIS Ta souhra... Něco báječného!

HENRI Kdo z nás dvou se zbláznil, Prospere? Já, nebo ty? – (*Dívá se hostinskému do očí a snaží se mu v nich číst.*)

ROLLIN Úžasné, všichni víme, že to jenom hraje. A přece, kdyby sem vévoda vstoupil, tak budeme myslet, že je to jeho duch.

Hluk venku je čím dál silnější. Je slyšet křik, vstupují lidé. V jejich čele GRASSET, pak další, mezi nimi LEBRÊT, se tlačí na schodech. Je slyšet volání: Ať žije svoboda! Ať žije rovnost!

GRASSET Už jsme tady, přátelé! Jen pojdte dál!

ALBÍN Co je to? To k tomu patří?

FRANÇOIS Ne!

MARKÝZ Co to má znamenat?

SEVERÍNA Kdo jsou ti lidé?

GRASSET Tudy, přátelé! Říkám vám, že Prosper je můj kamarád a že má vždycky nějaký ten sud vína stranou –

Hluk z ulice.

Však si ho taky zasloužíme! Kamarádi! Bratři! Už ji máme, už je naše!

Volání venku.

Ať žije svoboda! Ať žije rovnost!

SEVERÍNA Co se to děje?

MARKÝZ Pojdte pryč, rychle, jde sem lůza!

ROLLIN Jak se odtud chcete dostat?

GRASSET Už padla! Bastila padla!

HOSTINSKÝ Co to povídáš? – Je to pravda?

GRASSET Copak jsi hluchý?

ALBÍN (*chce vytáhnout dýku*)

FRANÇOIS Nech toho, nebo je po nás veta.

GRASSET (*potácí se po schodech dovnitř*) Nechcete se kouknout, dámy a pánové? Máme venku jedinečnou podívanou... Hlavu našeho vzácného pana Delaunayho napíchnutou na kopí!

MARKÝZ Ten chlap se zbláznil!

VOLÁNÍ Ať žije svoboda! Ať žije rovnost!

GRASSET Usekli jsme nejmíň tucet takových hlav! Bastila padla! Osvobodili jsme vězně! V Paříži je pánem lid!

HOSTINSKÝ Slyšíte? Paříž je naše!

GRASSET Vidíte ho, už dostal kuráž! Jen křič, Prospere, teď už se ti nemůže nic stát!

HOSTINSKÝ (*šlechticům*) Co tomu říkáte? Vy hovada! Konec představení, dohráli jsme!

ALBÍN Já to říkal!

HOSTINSKÝ V Paříži je pánem lid!

KOMISAŘ Ticho!

Smích.

Ticho! ... Zakazují pokračovat!

GRASSET Kdo je ten mamlas?

KOMISAŘ Prospere, vy jste zodpovědný za všechny ty štvavé řeči –

GRASSET Zbláznil se ten chlap?

HOSTINSKÝ Už jsme dohráli, panstvo, už je po legraci, copak to nechápete? Pověz jim to, Henri, teď už jim to můžeš říct! My tě nedáme... Lid tě bude chránit!

GRASSET A to je velká záštita!

HENRI (*stojí tu a dívá se do prázdna*)

HOSTINSKÝ Henri opravdu zavraždil vévodu de Cadignan!

ALBÍN, FRANÇOIS a MARKÝZ Cože?

ALBÍN a DALŠÍ Henri, je to pravda?

FRANÇOIS Tak řekněte, Henri!

HOSTINSKÝ Už vám to řek! Přistih ho u ženy – a zabil ho.

HENRI Nezabil.

HOSTINSKÝ Teď už se nemusíš bát, Henri, teď to můžeš křičet do celého světa. Já to věděl, že je vévoda její milenec. Namouduši, málem jsem ti to řek, jak mě svrběl jazyk! Vid', Falešný sklíčko, že jsme to věděli?

HENRI On ji někdo viděl? S ním? Kde?

HOSTINSKÝ To ti může bejt jedno! Blázne! ... Zabils ho, co mu chceš ještě udělat?

FRANÇOIS Proboha, tak zabil ho, nebo ne?

HOSTINSKÝ To víte, že jo!

GRASSET Henri – od nynějška jsme kamarádi! Ať žije svoboda! Ať žije rovnost!

FRANÇOIS Tak mluvte, Henri!

HENRI Ona byla jeho? Vévody? To jsem nevěděl... Já ho nezabil... on žije!

Velké vzrušení.

SEVERÍNA (*ostatním*) Tak jak je to vlastně?

ALBÍN To je hrozné!

Vévoda se prodírá tlačenicí na schodech.

SEVERÍNA (*zpozoruje ho první*) Vévoda!

NĚKTEŘÍ Vévoda!

VÉVODA No ano, já, co má být?

HOSTINSKÝ Jeho duch!

VÉVODA Ještě ne! Bohudík. Ještě jsem z masa a krve! Pusťte mě!

ROLLIN Vsázím se, že to všechno hrajou. Jsou to Prosperovi lidé – všichni, jak tu jsou! Výborně, Prosper! To se ti povedlo!

VÉVODA Cože?! Tady se hraje, zatímco venku... Copak vy nevíte, co se děje? Viděl jsem, jak nesou Delauneyovu hlavu nabodnutou na kopí! No ano, co se na mě tak díváte? (*Sestoupí dolů.*) Henri –

HENRI (*vrhne se na Vévodu jako smyslů zbavený a vrazí mu dýku do krku*)

KOMISAŘ (*vstane*) Tak tohle už je trochu moc!

ALBÍN On krvácí!

ROLLIN Vražda!

SEVERÍNA Umírá.

MARKÝZ Já jsem z toho celý pryč, drahá Severíno! Že jsem vás sem vodil! Zrovna dneska!

SEVERÍNA Proč? (*Namáhavě.*) Jsem ráda! Člověk nevidí každý den, jak doopravdy zabijí skutečného vévodu!

ROLLIN Já to nemohu pochopit!

KOMISAŘ Ticho! – Nikdo nesmí opustit tuto místnost!

GRASSET Co tu chce ten chlap?

KOMISAŘ Jménem zákona zatýkám tohoto muže.

GRASSET (*směje se*) Hlupáku! Zákony teď děláme my! Kdo zabije vévodu, je přítel lidu. Ať žije svoboda!

ALBÍN (*vytáhne dýku*) Z cesty! Pojdte za mnou, přátelé!

LEOKÁDIE (*vrazí dovnitř, běží po schodech*)

VOLÁNÍ Leokádie!

JINÍ Jeho žena.

LEOKÁDIE Pusťte mě! Jdu za mužem! (*Jde kupředu, vidí, co se stalo, vykřikne.*) Kdo ho zabil? Henri!

HENRI (*dívá se na ni*)

LEOKÁDIE Proč jsi to udělal?

HENRI Proč?

LEOKÁDIE Já vím proč! Kvůli mně! Ne! Řekni, že kvůli mně ne! Toho nejsem hodna! Ani jediný den v životě jsem toho nebyla hodna!

GRASSET (*začíná řečnit*) Občané! Oslavme naše vítězství! Náhoda nás přivedla do tohoto znamenitého hostince. To je dobře! Nikde totiž nemůže znít zvolání „Ať žije svoboda a rovnost“ lépe než nad mrtvolou vévody.

VOLÁNÍ Ať žije svoboda, ať žije rovnost!

MARKÝZ Zbláznili se?

OBČANÉ, HERCI Ať žije svoboda, ať žije rovnost!

SEVERÍNA *(kráčí v čele šlechticů ke dveřím. Rollinovi.)* Čekajte na mě v noci pod oknem. Hodím vám klíč jako poslední – dnes to bude zvlášť pěkné – jsem tak příjemně vzrušena!

VOLÁNÍ Ať žije svoboda! Ať žije Henri!

LEBRÊT Podívejte, honem, ať nám neutečou!

GRASSET Pro dnešek je nechte. Však je dostaneme!

OPONA